

INTERVJU SA BURHANOM KAVAJAOM

Priština | Datum: 30. oktobar 2020.
Trajanje: 163 minuta

Prisutni:

1. Burhan Kavaja (Intervjuisani)
2. Anita Susuri (Vodila intervju)
3. Korab Krasnići (Vodio intervju)
4. Renea Begoli (Kamera)

Simboli u transkripciji, neverbalna komunikacija:

() – emocionalna komunikacija

{ } – sagovornik objašnjava nešto gestovima.

Druga pravila transkripcije:

[] - dodatak tekstu kako bi se pomoglo razumevanje

Fusnote su dodaci koji pružaju informacije o mestima, imenima ili izrazima.

Prvi deo

Anita Susuri: Ako možete da se predstavite i da nam kažete nešto o vašem poreklu.

Burhan Kavaja: Zovem se Burhan Kavaja, rođen sam 9. maja 1943. Zvanično sam upisan 20. maja, jer je moj otac zakasnio da me prijavi i kad je tamo otišao rekli su mu: “Mnogo si zakasnio. Treba da te kaznimo”, rekao je: “Onda napišite 20. maj”. Od roditelja Hajrulaha i Dževahire. Hajrulah je bio zanatlija, krojač, koji je držio svoju radnju punih 65 godina. Čak i kad smo tražili da sedi kući i da ne ide više na posao, rekao je: “I ako mi daju zlata, neću otići a da ne otvorim radnju”. Bio je veliki radnik, revnosta, vrlo pošten zanatlija. Majka je bila domaćica, koja je odgojila četiri sina, i tri ćerke. Jedna njena ćerka, Šivizat, je preminula u 21 godini. Mi ostali smo se školovali, okupani, čisti, od strane majke Dževahire, svi smo joj zahvalni. Živi smo nas četvorica braće i još jedna sestra.

Vrlo su zanimljiva kretanja porodice Kavaja, iz Kavaje su otišli u Prizren, Topdžiu, Čerkadžiu [prezimeni], onda su otišli u Đakovicu, tamo su ih zvali Kovači, kad su došli ‘42, ‘43. u Prištinu, zvali su ih Mustafa, po imenu dede. Kad su insistirali da se napiše Mustafić, otac je odlučio da se napiše Kavaja, zbog porekla. 1951. godine, u zvaničnim dokumentima Jugoslavije prezime se promenilo iz Mustafa u Kavaja. Od tada nosimo ovo ime. Kao diplomirani inženjer radio sam na puno mesta, kasnije ću vam pričati i o istoriji mog rada. Osnovno obrazovanje...

Anita Susuri: Izvinite, kasnije ćemo o osnovnom obrazovanju, htela bih još malo da se zadržimo kod vaših roditelja. Gde se nalazila ta radnja vašeg oca?

Burhan Kavaja: Moj otac je imao radnju u Mitrovici, blizu pijace u Mitrovici, jako dugo. Rekoh da je više od 65 godina držao tu radnju, i kad nije mogao, on je išao. U zadnje vreme, 15-16 zadnjih godina njegovog života putovao je iz Prištine, jer su sva braća iz Mitrovice došla u Prištinu, i on je živio sa mojim trećim bratom Ramadanom. Imao je harmoničan život, život koji je on sam napravio harmoničnim sa svojim vizijama. Nikad nije insistirao da budemo komšije, naprotiv tražio je da svako od nas živi na drugom kraju grada, kako ne bismo bili blizu.

Ali, to nije bio razlog da se ne družimo i svake nedelje doručujemo zajedno. Pošto smo muslimani, Bajram nismo slavili odvojeno dok su nam roditelji bili živi, uvek zajedno. Međutim, tog dana ili nedelje kada smo zajedno bili na doručku, bilo je kao u svadbi, jer je svako imao svoju porodicu, svako je imao svoje obaveze. Ponekad smo imali mali dodatni izvor prihoda, jedno hemijsko čišćenje u Mitrovici, prihod koji smo tu imali delili smo na četiri jednaka dela. To nam je takođe omogućilo solidan život, bez prepreka. Međutim, školovanje nije prošlo bez prepreka.

Osnovnu i srednju školu sam završio u Mitrovici, onda se otvorila Visoka tehnička škola, gde sam nastavio školovanje. Bio sam učenik broj jedan sa indeksom u Srednjoj tehničkoj školi, ali ne i prvi koji je završio, završio sam kasnije. Ali, to mi je posle omogućilo da postanem student univerziteta u Beogradu, gde sam fakultet završio šest meseci pre roka. Došlo je do problema sa diplomom, bila mi je potrebna posebna dozvola jer nisam morao da se prijavim za deveti semestar da bih diplomirao. Ali, sve se to sredilo i sa velikim uspehom sam diplomirao u Beogradu.

Treći stepen sam zavrio u Zagrebu, pripremao sam doktorat... interesantno je, hoću da vam pričam o tome, nisam ga odbranio. Zato što sam pripremio posebno polje tehnike bezbednosti u Zavodu za rad u Nišu. Pre odbrane teze, uslovili su me da im dam projekat u vrednosti od negde dvanaest hiljada maraka, da te pare ostanu za Zavod. Ja sam u to vreme bio generalni direktor u Elez Hanu, u fabrici cementa, i učinilo mi se da je apsurdno da im dam dvanaest hiljada evra za jedan projekat, jer smo pre toga osnovali Zavod za rad u Obiliću. I ja sam bio jedan od onih koji su doprineli osnivanju tog zavoda, i sad još da njima dam dvanaest hiljada evra, to mi se činilo apsurdno i tako su mi oni otkazali doktorat, i nakon toga više nisam doktorirao. Ali, to nije bio razlog da ne nastavim sa drugim obrazovnim, naučnim i inženjerskim aktivnostima. Hteo bih da vam pričam o tome šta sam radio.

Anita Susuri: Pre nego što nastavimo o tome šta ste vi radili...

Burhan Kavaja: Da.

Anita Susuri: Hoću da vas pitam o nečim jako važnom, vi ste rođeni '43. godine, znači tad je bio Drugi svetski rat, da li vi imate sećanja iz detinjstva dakle kako je bilo nakon rata? Kakav je bio ambijent gde ste odrasli, gde ste se igrali ili školovali? Jel je rat bio jako težak i iscrpljujući, i kakve je posledice ostavio, na primer, u kraju gde ste živeli? I u vašoj porodici?

Burhan Kavaja: Da, da, pošto sam praktično bio dete rođeno u ratu, jer je tada još uvek bio rat. Sećam se jako dobro da je moj otac u to vreme... kako mi je on pričao, jer sam ja tada imao godinu dana, dve godine, ne sećam se toga, svoju mašinu je odneo u Žabar, selo blizu Mitrovice i tu je radio sve do oslobođenja Mitrovice, 23. novembra '44. Tada je moje detinjstvo bilo potpuno povezano sa aktivnostima roditelja (smeši se). Kao malo dete odlazio sam u radnji skoro svaki dan da pomognem ocu i sećam se kao danas, imao sam pet-šest godina, i popeo bih se na sanduk kako bih pomogao ocu da ispegla svu onu odeću koju je sašio. Dakle, nisam imao detinjstvo sa igrama, nisam imao detinjstvo sa posebnom zabavom.

Jedina posebna zabava u to vreme bile su takozvane tačkice, to su bili kuponi za hranu, u tim kuponima su bili i kuponi za čokolade. To je bila zabava, najbolja hrana mog detinjstva. U to vreme se često dešavalo da, kad otac nije imao mnogo posla, da odemo na spavanje bez večere. Ali, pošto nas je bilo puno dece, nekako smo sve to gledali kao nešto harmonično, veselo i (smeje se) kad nismo imali šta da jedemo znali smo da se oraspoložimo i da provedemo noć bez problema.

U školu sam upisan kao petogodišnjak. Tada je postojala škola kuvanja, sećam se kao danas bila mi je učiteljica, jedna vaspitačica koja... nikad, nikad je neću zaboraviti. To je bila sestra Enisa Preševe, Preševe, koja mi je predavala u prvom razredu. Nakon nje je bila Vilma Škrelji, tako da sam osnovnu školu proveo sa izuzetno dobrim učiteljicama. U to vreme one nisu imale obrazovanje kakvo danas imaju pedagozi, ali za nas su bile sve. Dok nismo naučili da lepo pišemo, lepim rukopisom, nisu nam dozvolili da pređemo razred (smeši se).

I tako sam završio osnovnu školu s nekim pedagogima koji su bili puni entuzijazma, volje, težnje za obrazovanjem novih generacija Albanaca, tako da sam im zahvalan. I te su generacije formirale, rekao bih, jednu mladost u Mitrovici, koja je kasnije na svojim leđima nosila sva tehničko-tehnološka, obrazovna i kulturna dostignuća.

Anita Susuri: Kakva sećanja imate o Mitrovici u to vreme, u kakvom je stanju bila Mitrovica?

Burhan Kavaja: (dubok uzdah) Mislim da je Mitrovica bila poseban grad. Sa industrijom, rudnicima, livnicama i pogonima, koje nijedan drugi grad na Kosovu nije imao. Faktički je bila grad rudara. Znam kao dete, da kad su u “Trepči” primili plate, ta dva-tri dana je nastajao neviđen kaos oko kupovine namirnica, ili odeće jer su mnogi radili u “Trepči”. “Trepča” je bila grad koji je doživeo sve iz engleskih kolonija. Imali su bazene, teniske terene, sale za bal, svega je bilo u Starom Trgu, u Zvečanu, a i u Mitrovici.

Postojala je kosmopolitska omladina i i svi oni koji barem u početku nisu imali nacionalističko opterećenje. To je kasnije počelo, mada je tačno da su u to vreme, makar prema statistikama koje sam kasnije video, Srbi činili 73 posto u “Trepči”, a i u drugim proizvodnim organizacijama. Kada je promenjena ova struktura, došlo je do ljubomore, stvorene su nepodnošljive situacije koje su krenule u pravcu nacionalizma.

Anita Susuri: Za vreme o kome pričate da je bilo balova i to, mislite ‘50’ih godina, zar ne?

Burhan Kavaja: Pričam o ‘47, ‘48, ‘50. i kasnije ‘60. Englezi su napustili teniske terene i bazene kada su otišli odavde. Dakle, ‘44-45, ali i Nemci su to imali, nasledili su to, i znali su da iskoriste. Englezi su radili u “Trepči” od ‘48. [‘28] do ‘41. ‘41. su došli Nemci...

Korab Krasnići: ‘28. do ‘41. Jel tako? 1928. do ‘41.

Burhan Kavaja: Da. Pričaću vam o jednoj epizodi (smeši se) mogu reći i istorijskoj. Nakon hapšenja i svega toga otišao sam u Englesku, i otišao sam u engleski parlament i pitao: “Zašto niste uzeli svoje

akcije koje imate u ‘Trepči’?” Pravo da vam kažem, više sam hteo da to uzmu Englezi nego Srbi. Engleski parlamentarci su mi rekli: “Gospodine, proverićemo to za jedno dva dana, i onda ćemo se opet sastati”. Posle jedno dva dana smo se sastali, kažu mi: “Mi tamo nemamo nikakvog prihoda. Nemamo svoj kapital, jer se to ‘50-ih godina platila bivša Jugoslavija”.

Kasnije sam imao priliku da čitam literaturu da je Tito isplatio sve te obaveze Engleza, naravno pod pritiskom, i da su se oni odrekli svojih akcija koje su imali u “Trepči”, sve je to platila Jugoslavija tada. Ja sam to prvi put čuo u parlamentu, iako sam bio u “Trepči”, bio sam u organima, ali nikada nisam video istorijat pokrivanja troškova akcija koje je Jugoslavija izvršila za “Trepču”.

Anita Susuri: Htela sam da vas pitam o Mitrovici, kako je izgledao grad posle Drugog svetskog rata, da li je primećeno da je bilo oštećenja ili čega se sećate?

Burhan Kavaja: Vrlo dobro pitanje iz razloga što mi pobuđuje nostalgiju (smeši se). Mitrovica sa dve velike reke, Sitnicom i Ibrom, koje, osim što joj omogućavaju vrhunsku čistoću, omogućile su mladima, pionirima da nauče da plivaju. Da dožive sve prednosti koje daju reke koje protiču kroz Mitrovicu. Mitrovica je imala Dom kulture, ‘50-ih, ‘60-ih, imala je udruženja koja su se bavila folklorom, muzikom, bilo je i klubova koji su organizovali radio i foto klubove. Srećom, tada sam prošao te klubove i kao foto-amater i kao radio-amater, jer je u Mitrovici sve to bilo organizovano, dakle ‘50-ih.

Anita Susuri: Da li je to bilo u okviru škole ili ste se sami angažovali?

Burhan Kavaja: Ne, to je bilo u okviru grada. U okviru grada su organizovani klubovi, jedan deo je finansirala opština, a drugi oni koji su učestvovali u tome. Mislim da je to bilo nešto što drugi gradovi na Kosovu nisu doživeli. Naročito ne Prizren. Prizren je bio izuzetno dobar grad, bogat, sa veoma visokom kulturom, ali Mitrovica je imala svoju industriju, imala je prihode, imala je priliku da u svakom pogledu razvije kulturno-umetnički život.

Anita Susuri: Znam da je Ibarski most više puta rušen, građen, sećate li se kako je tada izgledao?

Burhan Kavaja: Kako da ne, kako da ne. Ibarski most jedan je od posebnih metalnih mostova tog vremena, delimično od kovanog gvožđa, bio je uzak, karakteristično za njega bilo je to da kad su prolazila zaprežna kola, ceo se most se ljuljao zbog inercije koju su pravili konji (smeši se). To je bila posebna karakteristika, i kao deca smo išli do mosta da vidimo kako se pomera, kako se trese. Naravno, ispod mosta su bila mesta gde smo se kupali kao deca, Džana, to je bio deo Kekića, Kekićevo mlin. Hoću da vam ispričam jako kratku priču o Kekićevom mlinu.

Bio je to mlin sa izuzetno velikim istorijskim vrednostima, izgrađen pre rata [Drugog svetskog rata], a posle rata potpuno je srušen jer ga niko nije održavao. Kad sam bio u “Šaru” u Elez Hanu, predložio sam im i doneo odluku da im pomognem sa materijalom iz “Šara” u Mitrovici kako bi izgradili Kekićevo mlin, za nas je taj mlin bio posebna priča. I nostalgija prema onom vremenu kad smo išli za

Đurđevdan, tu smo uzimali *šeljne* i koprive, to su događaji koji čovek samo jednom doživljava i nikad više, samo ko se toga seća.

Anita Susuri: *Šeljne* su cveće, igra, šta je to?

Burhan Kavaja: *Šeljne*...

Anita Susuri: Neko ko ne zna (smeh)

Burhan Kavaja: Vidiš da... *šeljne* su... mislim da se i na albanskom tako zove {sleže ramenima}. Kao ona kod {pokazuje iza sebe} česme.

Anita Susuri: Vrba možda?

Burhan Kavaja: Vrba, vrba. Vrba razumete a *šeljna* ne, vrba da (smeje se).

Anita Susuri: (smeje se) Samo nek se razjasni...

Burhan Kavaja: Da, da.

Anita Susuri: Dobro, htela sam samo još nešto da vas pitam o radnji vašeg oca, jer mi je interesantno, sigurno se sećate ko je tu dolazio da šije odeću, da li su to bili ljudi višeg nivoa ili imućniji, ili...?

Burhan Kavaja: U to vreme su uglavnom šili odeću oni koji su bili na pozicijama ili zaposleni u "Trepči". Uskoro su svi krenuli da kupuju odeću iz inostranstva. Zato što su mislili da moj otac šije demode odeću. Zato je on nastavio sa svojim zanatom i onda je skoro 80 posto seljana nabavljalo odeću tu kod mog oca. On je bio zanatlija koji... mislim da je bio treći u celoj Mitrovici, u to vreme je bio jako mršav čovek, visok i veliki radnik (smeši se).

Jedne nedelje sam insistirao da odemo da pogledamo utakmicu. Više zato što nisam hteo da ga ostavim samog u radnji, ali i trebala mi je neka zabava u to vreme. Odlučio je da ide sa mnom, odemo mi i pratimo utakmicu, kad neka romska deca {pokazuje rukom visinu dece} sakupljaju sav višak maltera koje je popadao kad su gradili stadion, sakupljali su to kofama i nosili kući. Otac ih je video, i kaže mi: "Burhane, ovi gledaju kako da prežive, a ja gledam ovde fudbal! Ti sedi, a ja odoh" (smeje se). Mene je ostavio na stadionu, a on je otišao.

Korab Krasnići: Ko je igrao?

Burhan Kavaja: U to vreme je igrala "Trepča", "Rudar", igrala... i "Trepča" je bila u četvrtoj ligi. To je bila fudbalska liga koja je u tom delu Srbije zauzela izuzetno važna mesta. Pošto smo imali zajedničku ligu sa Srbijom, Kraljevom, Kragujevcem i Beogradom.

[Intervju se prekida]

Burhan Kavaja: Mogu reći da su u to vreme bez nacionalnih razlika postojale zajedničke zabave.. Srećom, imao sam kuću tamo gde sam u Mitrovici radio, u centru grada kod Doma JNA i u Domu JNA su dva puta nedeljno organizovali kurseve za ples...

Korab Krasnići: Da li je taj objekat sada muzej?

Burhan Kavaja: Nisam vas razumeo?

Korab Krasnići: Dom JNA, da li se danas koristi kao muzej, da li o tome pričamo?

Burhan Kavaja: Ne, srušen je.

Korab Krasnići: Srušen je.

Burhan Kavaja: Potpuno je srušen. U Domu JNA dva put nedeljno su se održavali časovi plesa. I kao deca smo pratili ta dešavanja, onda smo i sami postali učesnici na tim časovima plesa. Druga dva dana u nedelji, održavani su časovi različitih muzičkih instrumenata. Oni koji su to znali, to su bila braća Tumbaku, bili su neki Srbi, svi oni su vežbali, i kasnije su bili u eliti instrumentalista, koji su predstavljali Mitrovicu u i van Kosova.

Znači, postojao je jedan kulturno-zabavni život, iznenađujuće bogatiji nego sada. Možda su uslovi i nizak životni standard na neki način omogućili svima da se druže i na neki način budu uniformisani {pomera ruke paralelno} za pohađanje svih tih časova. I kao što je bio slučaj i kod drugih gradova, mi smo imali omladinu koja je znala da pleše, znala je da se zabavi, imali smo pozorište. Znači, Mitrovica je imala kulturno-zabavni život i '50-ih, '60-ih godina, bila je primer za druga mesta.

Anita Susuri: Da li ste išli u pozorište kao dete?

Burhan Kavaja: Da, da. Ne da sam išao, nego sam ponekad i učestvovao u pozorištu. Razume se, kao statista (smeši se), ali sam bio deo pozorišta. Sećam se "Don Kihota" i još nekih dela koja su se tad igrala i bila su smešna.

Anita Susuri: Kako je tad bilo... jer mislim da se za pozorište oblačila posebna odeća, posebno se spremalo za pozorište.

Burhan Kavaja: Ne znam za to, mislim da smo u to vreme bili svi isti, svi smo učestvovali. Mislim da nije bilo neke podele između onih koji su bili bogatiji i onih siromašnijih, ili onih koji su više znali od onih koji nisu. Jer smo skoro svi imali isto obrazovanje. Ili smo bili u osnovnoj školi ili smo krenuli u srednju školu. Znam i da kad sam bio student u Višoj tehničkoj školi, organizovali smo "Plave večeri" i svakakve druge teme u Mitrovici. Mitrovica je bila živahan grad. Verujte mi, oni iz velikih gradova koji su dolazili kod svoje rodbine, često su govorili: "Pa ovde imate jako dobar život". I imali smo, imali smo. Međutim, kada je došao period rada i borbe za opstanak, sve te zabave su bile zaboravljene, te stvari koje su bile važne.

Korab Krasnići: Gospodine Burhane, hoću da vas malo vratim unazad ako nemate ništa protiv. Hteo sam da vas pitam za majku Dževahiru, kako se sećate nje, kakva je žena bila?

Burhan Kavaja: Nažalost, sećam je se kao žene koja je bila izuzetno vredna, i danas se sećam njenih nogu u nanulama, crvenim, po snegu, kada je stavljala lonac da opere naše stvari. Sapun je tada bio retkost, pričam o detinjstvu, tada je bilo skroz drugačije, ona je morala da nas okupa, da nas očisti, i te stvari koje smo imali. Ali ona u to vreme nije imala čarape, samo nanule, sa crvenim nogama po dvorištu, i često su i nanule bile pokrivenne snegom.

Mislim, to je priča o iskustvu. Ali, majka Dževahira ulje nije nikad u usta stavila. Nikad u životu biljno ulje nije stavila u usta. Desilo se da su je zvali na nekoj večeri ili svadbi, uzela je samo hleb i papriku. Jer im nije verovala da tu nisu stavili ulje. Jela je samo kad je bilo maslaca, ali je živela 96 godina. Iznenadujuće je da je moj otac živio 76 godina, a ona 96 godina. Postila je tokom Ramazana, ali karakteristično je to što je za sve nas bilo čudno da ulje nikad u usta nije stavila. Da li je ovo i vama čudno ili ne? [Obrća se sagovornicima] (smeje se)

Anita Susuri: (smeje se) To je jako dobro, ali mislim da je za nas nedostižno.

Korab Krasnići: Pričali ste nam o braći i sestrama, rekli ste da vas je četvorica braće u porodici.

Burhan Kavaja: Da.

Korab Krasnići: I dve sestre, jedna od sestara...

Burhan Kavaja: Je umrla. Šivizat je umrla.

Korab Krasnići: Možete li nam reći kakva je bila dinamika između braće i sestara?

Burhan Kavaja: Šivizat nam je umrla kada je imala 21 godinu, '61. Ostali smo nas četvorica braće i mlađa sestra Šukrija, koja je sad u penziji, radila je kao učiteljica, mi smo svi pomagali majci. Ovde želim da malo povežem, šta znači harmonija u porodici. Imali smo izuzetno veliku harmoniju, kad smo ustajali ujutru svi smo majci pomagali da skloni posteljinu. Razume se da su dušeci bili rašireni {pomera ruku kao da dodiruje duške} i mi tu kao sardine. Mlađa sestra je bila mnogo mlađa od nas.

I ako bismo zvali nekog od nas da pomogne majci, nismo se zvali imenima Ramadan, Redžep, Orhan, nego prvi, drugi, treći: "Idi pomaži majci. Idi pomozi!" (smeši se) Bila je jako velika harmonija. Drugi brat Orhan, sad je u Londonu sa porodicom, sa decom, sa svima, tamo je emigrirao pre 20 godina. Treći brat Rasim ili Ramadan, on ima dva imena, je ovde, on je u penziji, mašinski inženjer. Ima dve ćerke i dva sina, svi su sređeni i dobro. Imaju prosečan život.

Anita Susuri: Zašto on ima dva imena?

Burhan Kavaja: (Smeši se) Ode otac i upiše ga s imenom Rasim, kad se vrati, baka mu kaže: “More Hajrulahe, ti znaš da imamo jednog našeg Rasima Čerkađiu. Zašto si mu dao to ime?”. On kaže: “Pa dobro nisam znao, evo zvaćemo ga Ramadan, pošto se rodio tokom Ramazana” (smeje se). I zvanično ime mu je Rasim, a mi ga zovemo Ramadan jer imamo nekog u rodbini zvanog Rasim Čerkađiu, i moj otac je tada zaboravio na njega i onda... Redžep, diplomirani inženjer radio je u elektrani, sad je u penziji, ima sina i dve ćerke, udate, sa decom, ima unuke. Čak su jutros bili ovde, danas smo doručkovali zajedno, nostalgija prema onom vremenu kad smo doručkovali s majkom i ocem. I sestra Šukrija je nastavnica u penziji. Bila je učiteljica, dakle svi smo se obrazovali zahvaljujući jednoj igli mog oca.

Anita Susuri: Kako ste vi odlučili da idete u tom smeru, da li vas je rudarstvo privuklo jer je to bio grad rudnika, ili...?

Burhan Kavaja: Telekomunikacije su me jako zanimale još od srednje škole, da se bavim niskonaponskom strujom. Ali “Trepča” je tada davala stipendije, zbog stipendije sam bio primoran da odem u rudarstvo, jer nije postojala materijalna mogućnost da se odvojim od porodice i da imam sredstava za studije, samo sa stipendijom. Dobio sam stipendiju, kredit, i to je bilo u nekom smislu stanje sa kojim sam se suočio kao brucš, kao student.

Drugi deo

Anita Susuri: Pričali smo o... kako je došlo do toga da odaberete taj smer. Pričali ste o stipendiji...

Burhan Kavaja: Ali, bilo je, bilo je... zato što mi je stipendija omogućila obrazovanje, školovanje. Nakon što sam završio, počeo sam 1964. da radim u Kišnici, kao inženjer odeljenja, zatim kao tehnički vođa površinskih alata i na kraju ‘69-‘70. Aziz [Aziz Abraši, prijatelj i kolega] je prešao u organe uprave, i tražio je da mu se pridružim. Od ‘70-ih sam vodio Kosovsku rudarsku inspekciju. Po prvi put, prema ustavnim amandmanima iz ‘69. godine, u Prištini su formirani administrativni organi za Kosovo. Zatim sam bio glavni inspektor tehničkih inspekcija, zatim zamenik sekretara ili zamenik ministra, gde smo zajedno sa Azizom pripremili mnoge ekonomske zakone, koji su se prvi put primenili šezdesetih.

Anita Susuri: Aziz je vaš prijatelj, jel tako?

Burhan Kavaja: Da. Moram nešto više da vam kažem o ovom periodu, jer će to kasnije imati veze sa mojom evolucijom i u Trepči i drugde. Kao zamenik sekretara za privredu, u to vreme smo pripremali zakone koji su bili vitalni za albanski narod. Zakon o elektroprivredi, Zakon o rudarstvu, primena ovih zakona značila je punu nezavisnost Kosova od Srbije, u članu 1. Zakona o rudarstvu je pisalo da je: “Bogatstvo Kosova je društveno i pripada Kosovu”. Upravo su to bile osnove koje su mi i kao mladom inženjeru i kao jednom od administratora u to vreme davale ljudski patriotski podsticaj, da ne kažem

narodni. Ustavom iz 1974. godine sve nadležnosti su prešle na Kosovo. U to vreme, organizacijom inspektorata i drugih organizacija, preuzeli smo dokumentaciju iz Srbije na Kosovo.

Sećam se kao danas kad smo natovarili... mi smo nadgledali dokumentaciju o rudnicima iz Sekretarijata za privredu Srbije, kamionom smo je dovezli na Kosovo. Sećam se i kada sam napravio podelu granice između Srbije i Kosova na 400 metara pod zemljom na Belom brdu. Pozvali smo inspektore iz Beograda, Srbije da zajedno postave granicu, a Belo brdo je rudnik koji pripada Kosovu i Srbiji, podelili smo ga 400 metara pod zemljom sa granicom. Svaki put kad bi naši inspektori posetili rudnik i nadgledali ga i kontrolisali, odlazili bi na granicu i proveravali kosovski deo, ostatak bi pregledala srpska inspekcija.

Anita Susuri: Koje godine se desila ta podela?

Burhan Kavaja: Molim?

Anita Susuri: Koje godine se to desilo?

Burhan Kavaja: '72, '73. a naročito se dogodilo '74. godine, kada je Ustav kompletno usvojen. Ali, amandmani '69. godine, omogućili su nam da imamo ovlašćenja da dovršimo deobu kompletne imovine.

Korab Krasnići: S kim ste izradili zakone, rekli ste da član 1. kaže da: "Bogatstvo Kosova je društveno i pripada Kosovu", s kim ste izradili i kako ste sastavili, kako ste se osećali kad je bio odobren?

Burhan Kavaja: Napravili smo ovaj zakon kao nacrt projekta sa svima onima koji su bili zaposleni u Sekretarijatu za privredu. Bilo je dosta onih koji su radili. Da ne zaboravim da vam kažem da se često dešavalo da smo kopirali druge zakone jer nismo imali tako jake i velike kadrove, ali svaki put kada smo pripremili projekat i odneli ga vladi, vlada ga je odnela u skupštinu i u skupštini bi bio odobren. Ali, priprema je bila toliko velika i toliko ljudi se angažovalo da ja sad ne mogu da objasnim sve što se desilo u to vreme. Jer je bilo i entuzijazma, to je bilo nešto što smo prvi put formurali, radili, bazirajući se na sve one amandmane koji su pripadali Kosovu. U drugoj knjizi koju sam napisao, opisujem sve te događaje koji su se desili, i kada je došao Ustav '74., mi smo videli da su usvojeni svi ekonomski zakoni i funkcionisali su sa organima Sekretarijata za privredu Kosova.

Anita Susuri: Hoću da se malo vratimo unazad i posle da povežemo sa ovim delom. Kada ste putovali van Kosova na studije, da li je to bilo vaše prvo putovanje, znači u Beogradu, ili negde gde ste išli, i kako je to bilo za vas?

Burhan Kavaja: Molim vas ponovite još jednom jer vas slabo čujem.

Anita Susuri: Da, izvinjavam se. Kada ste putovali na studije u Beograd, da li je ovo bio prvi put da putujete negde vani i kako, kako ste vi doživeli to putovanje daleko od porodice, daleko od domovine na primer?

Burhan Kavaja: Ne, to nije bio prvi put, jer smo mi, kao učenici Srednje tehničke škole, otišli i posetili Beograd i druge gradove. Ali, kao student, kao brucš na drugoj godini studija, bilo je prvi put, jer sam tad morao da obezbedim svoju egzistenciju. Bilo je dobro jer sam dobio stipendiju i imao sam makar stipendiju kao materijalnu podršku da bih mogao da studiram. Naravno da je tad bilo i problema sa profesorima, koji su bili nacionalisti. Ali, većina nije bila opterećena time, većina se jako korektno ponašala. Čak su mi neki od njih i predavali na Višoj tehničkoj školi u Mitrovici.

Tako da, kao studentu odavde, nije mi bilo lako. Ali ispričaću vam jednu jako interesantnu epizodu. Odlučio sam da odložim studije na neko vreme posle prve godine, razlog je bio samo materijalni, i zaposlio sam se u Šipolju, kao nastavnik. Tamo su mi dali da predajem matematiku, fiziku i hemiju. U septembru su počeli i kursevi za odrasle u večernjim časovima.

Anita Susuri: Večernja škola.

Burhan Kavaja: To su zvali večernja škola. Jednog dana imao sam akustiku, da objasnim glas kao nastavnu jedinicu. Tada su izašli oni novi magnetofoni "Nikola Tesla" iz Zagreba. I uzeo sam da im pokažem kako se snima glas, kako se reprodukuje glas. Samo što sam postavio da se snima, jedan starac je počeo: "*Bismilahi rahmon e rahim*" i počeo je sa jednom ilahijom¹. Nije prošlo ni dva minuta otvorila su se vrata. Školski domar je to čuo kroz vrata {pokazuje iza} i ušao je, uzeo magnetofon {kao da hvata nešto rukama} i odneo. Sutradan dođu iz Sekretarijata za unutrašnje poslove kod mog oca i ostave poziv da im se ja javim prekosutra u 10:00 sati u Sekretarijat za unutrašnje poslove.

Kao svaki roditelj {slegne ramenima} i on se uplašio, čemu to, pita me, ja ne znam šta da mu kažem. Rekoh: "Kunem ti se, ne znam ništa". I nisam mu pričao o ovom slučaju jer nisam pridavao poseban značaj. Sutradan sam otišao, ostavili su me da čekam do 14:00 ispred vrata, od 10:00. Kad sam ušao, sećam se kao danas, jedan inspektor unutrašnjih poslova, sa naočarama, mislim da se zvao Sava. Rekao mi je: "Znaš zašto smo te zvali?" Rekoh: "Ne, ne znam". Rekao je: "Ko si ti da širiš religiju, veru u školi?" Rekoh: "Ja širim?" rekoh: "Ja nisam ni toliki vernik, a kamoli da širim religiju u školi". Reče: "Imamo snimak sa magnetofona". Ostavio je tu temu i počeo sledeću temu, kako da postanem njihov aktivista.

"Ti," rekao je, "imaš obavezu da svake nedelje dođeš ovde i da nas obaveštavaš o tome, i tome, i tome, sve šta se dešava u školi u Šipolju". Ja sam mu rekao: "Tako nešto ne mogu učiniti, jer vi imate plaćene ljude za taj posao, nema razloga da se ja bavim time". I pravo da vam kažem, bio sam oštar, da sam znao šta su mogli da mi urade, ne bih se tako oštro ponašao. Rekao je: "Ajde, ajde, ti. Kažem ti da ćeš sutra opet doći". "Dobro". Otpustili su me nakon tri i po sata, skoro četiri. Kad sam otišao ispričao to ocu, rekao je: "Pakuj kofere, odmah ideš za Beograd". Nije me pustio više nijedan dan da predajem u Šipolju, odmah me je poslao za Beograd. Bez materijalnih sredstava, šta je uradio, kako je uradio, nikad mi nije objasnio, samo mi je dao pare i otišao sam. I to je bio izuzetno važan trenutak moje

¹ Ilahija je muslimanska verska pesma koja svojim sadržajem prvenstveno veliča moć Alaha i ljubav prema njemu.

učiteljske karijere koju je moj otac prekinuo. To sam opisao i u knjizi, i bio je to momenat koji... istorijski.

Korab Krasnići: Šta se posle desilo u Beogradu, gde ste otišli?

Burhan Kavaja: U Beogradu (smeje se), okupili smo se nas tri prijatelja koji smo napustili Mitrovicu i otišli do “Borbe”, tu smo se našli, da bi pogledali mesto gde ćemo da stanujemo. Jedna debeljuškasta žena nam je predložila da odemo sa njom u Dušanovo, jer ima lep stan i sve. I bilo je malo jeftinije od svih drugih mesta. Dušanovo je bilo dosta daleko od našeg fakulteta. Ali mi smo tražili nešto jeftinije. Kad smo tamo otišli, neka kuća koja samo što se nije srušila, neki prljavi dušeci, lom. Rekli smo: “Ovde da spavamo?” Tu noć smo tu prespavali, njoj smo platili i vratili smo se. Zatim smo se preselili na Novi Beograd, stan, iznajmili smo sobu u stanu, sve dok nismo otišli u studentski dom.

Za studentski dom najveće zasluge za našu prijavu je imala Morina, ne sećam se imena. Bila je iz Prizrena, podsekretar Sekretarijata Srbije, profesorka. Imala je izuzetno velike zasluge, otišli smo i zamolili je za pomoć da bismo ušli u dom i da nam oni ne bi smetali. Pošto smo mii imali neke položene ispite iz Visoke škole, ona nam je mnogo pomogla i tako da smo tu nastavili.

Korab Krasnići: Kakav je bio vaš život kao studenta u Beogradu?

Burhan Kavaja: Mogu reći da je za nas koji smo bili ambiciozni da što pre završimo i da se vratimo da dobijemo platu, život bio tež. Nismo mogli da pratimo one koji su imali više slobodnog vremena. Mi smo se posvetili učenju, zato smo i postigli ono što sam vam na početku rekao, dakle, ja sam morao da dobijem posebnu dozvolu da bih diplomirao pre roka.

[Intervju se prekida]

Korab Krasnići: Vraćam se još jednom. U vezi s demonstracijama ‘68. i...

Burhan Kavaja: I... kasnije u vezi s demonstracijama. Mi kao Kosovo nismo bili spremni za veće unapređenje ustavnih izbora. Mi smo posle ‘45. došli u situaciju da smo na prste mogli da izbrojimo intelektualce Kosova. S osnivanjem univerziteta ‘70-ih godina, počeli smo s proizvodnjom albanskih fakultetski obrazovanih kadrova, uslovno rečeno. Tu i tamo je bilo ljudi poput mene i drugih koji su završavali studije u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani, ali taj broj je bio vrlo mali. Sa kadrovima koji su diplomirali na Univerzitetu u Prištini, i ja učestvovao u tim kadrovima, stvorili smo pravi kadar koji je imao priliku da se suoči sa tehnikom i tehnologijom, obrazovanjem, kulturom, sudskom praksom na Kosovu.

Upravo to nam je pomoglo da stvorimo takav kadar, da smo početkom ‘80-ih imali preko 70 posto albanskog kadra na ključnim mestima. I tada smo mogli učiniti nešto za ustavno uređenje Kosova. Bez kadrova uzalud bi nam bila republika, ili neko drugo ustavno uređenje, kad nije bilo kadrova, i danas moramo učiniti sve da imamo što više kadrova. Nezavisna država poput Kosova zahteva stotine zaposlenih u diplomatiji. A da ne spominjem da diplomatija zavisi od materijalne proizvodnje države.

Znači, moramo imati hiljade zaposlenih u materijalnoj proizvodnji, stvoriti uslove za veće prihode, omogućiti kvalitetnu nadgradnju da nas zaštiti i da se Kosovo prezantuje drugim zemljama.

Korab Krasnići: Pošto mi se čini da smo u pogledu perioda tu negde, ranije smo počeli da pričamo o '74. kada su nadležnosti već...

Burhan Kavaja: '74.

Korab Krasnići: ... date Kosovu, jer se u to vreme Ustav promenio, i na mene je ostavilo utisak to što ste vi tražili da se rudarska dokumentacija prenese iz Srbije na Kosovo.

Burhan Kavaja: Nismo tražili, nego smo uzeli dokumentaciju...

Korab Krasnići: Možete li nam malo objasniti taj deo?

Burhan Kavaja: Da.

Korab Krasnići: Gde ste tada radili, kako, kako se sve to desilo?

Burhan Kavaja: Ja sam od '70-ih bio u Sekretarijatu za privredu, tu sam prvo bio inspektor rudarstva, zatim kao glavni inspektor tehničkih inspekcija, zatim zamenik ministra ili zamenik sekretara. U vreme kada su u Beogradu izglasani amandmani za pravo Kosova da ima autonomiju. Onda smo mi počeli sa pripremom Ustava '74. Rekoh da smo '72. bili spremni sa svim zakonima. Ja sam u to vreme bio u Sekretarijatu kao inspektor ili glavni inspektor, kasnije '74. sam bio zamenik sekretara za privredu. Tokom ovog perioda nama je trebala dokumentacija kako bismo se pravilno i profesionalno pripremili. Mi smo tražili da dokumentacija... pošto nisu imali druge nadležnosti ovde na Kosovu i mogućnost da kontrolišu rudnike na Kosovu, onda sam insistirao i otišli smo u Beograd i uzeli dokumentaciju, oni su nam dali, ali ne baš onako sa zadovoljstvom. To je bilo vreme kada smo svu dokumentaciju uzeli odande i doneli ovde..

Korab Krasnići: Samo još jedno pitanje i onda prepuštam Aniti. Šta ste pronašli u dokumentaciji, a da vam je pomoglo u poslu?

Burhan Kavaja: Veoma je važna bila geološka dokumentacija, koja se u to vreme u celini držala u Beogradu, u vezi s rezervama, resursima, kvalitetnim rezervama, kvalitetom prvih mineralnih zemljišta na Kosovu, kao što su "Trepča" i Obilić, Leposavić, Kišnica, Novo Brdo. Ta dokumentacija mi je kasnije omogućila da s Azizom priprelim materijal koji smo koristili na naučnom skupu kasnije u Tirani, "Kosovski resursi kao prilika za društveno-ekonomski razvoj Kosova", gde smo procenili vrednost ovih resursa na 505 milijardi dolara u vreme kada je cena barela bila deset dolara.

Bogata imovina Kosova nalazi se u kaustobiolitima, u uglju, prvi deo mineralnih zemljišta obojenih metala se prilično troši. Novim istraživanjem može se dogoditi da se te rezerve povećaju, ali generalno su istrošene. Ali to je ono što nam je dalo nadu da ćemo nakon rata, uz odgovarajuću organizaciju, sa

stručnim osobljem, brzo dostići nivo razvoja i standard koji bi bio zavidan za Evropu. Nažalost, to se nije dogodilo, dogodilo se nešto sasvim suprotno, tj. prodaja sve te imovine. Sve je to stvoreno trudom i krvlju, bili su organizovani u fabrikama, plodno zemljište, polja, šume, prodati su i ne zna se šta se sa svim tim desilo.

Kosovo je imalo brz i dobar razvoj, do toga je došlo jer smo imali priliku da poredimo. Mi smo '70-ih imali jednu petinu nacionalnog dohotka, '80-ih smo dostigli jednu trećinu, od jedne petine do jedne trećine nacionalnog dohotka *per capita* [po glavi stanovnika] za Jugoslaviju. To je bila snažna posvećenost, velika materijalna proizvodnja. Ne znam, mladi ste, ne sećate se, nije bilo nečeg što se nije proizvodilo na Kosovu '80-ih. Od obojenih metala do tekstila, poljoprivrede. Sa dva poljoprivredna kombinata, kombinatom "Agro Kosovo", fabrikom "Trepča", fabrikom Obilić, sve dok smo istražili da i od uglja možemo proizvesti stotinu drugih proizvoda.

Jedan od proizvoda bila je proizvodnja margarina i imali smo pogon za proizvodnju gasa, jedini u Evropi. Imao je kapacitet od 480 miliona kubika. Taj gas je koristila skopska topionica, kasnije kad sam saznao koristio sam to i u Elez Hanu. Gasovod je išao od Skoplja do "Trepče". Nažalost, sad je sve to na nuli.

Anita Susuri: Koje godine ste postali direktor "Trepče" i kako je došlo do toga?

Burhan Kavaja: Prvo želim da vam objasnim kako sam otišao u "Šar". Imer Puljaj je bio predsednik vlade i on me pozvao, ja sam tad bio sekretar za razvoj industrije u Privrednoj komori.

Anita Susuri: Koje godine, ako može?

Burhan Kavaja: '80.

Anita Susuri: Da.

Burhan Kavaja: '80. Baš '80. godine. Zove me i kaže mi: "Ti moraš ići u 'Šar' u Elez Hanu". Počeli su pregovori i nekako sam malo produžio to. Kad me drugi put pozvao, već smo ušli u '81. godinu (smeši se). Rekao je: "Ti ćeš tamo ići kao nasilni direktor", jer su gubici bili četiri miliona dolara. Morao sam da odem, otišao sam 3. ili 4. maja. Odmah sam započeo s radom, ali sam imao veliki otpor od tamošnjih meštana. Ali, sve sam to izdržao. Početkom '86, pozvali su me u Komitet i kažu mi, Azem Vlasi² mi je rekao: "Ti ideš u 'Trepču". "Šar" sam ostavio sa četiri miliona dolara profita, od četiri miliona dolara gubitka.

Anita Susuri: Kakva je kompanija bila "Šar" ako možete da nam objasnite?

Burhan Kavaja: Cementara, proizvodnja cementa, kreča, azbestnog betona, cevi. "Šar" se zvala. Ja sam mislio da vi znate o tom kombinatu.

² Azem Vlasi (Kosovska Kamenica, 23. decembra 1948) je albanski političar s Kosova i nekadašnji visoki državni i partijski funkcioner u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

Anita Susuri: Treba razjasniti za one koji ne znaju.

Burhan Kavaja: I ostavio sam ih sa jednom novom fabrikom, "Silkapor". Znači, četiri miliona dolara profita, 2650 radnika i novi fabriku "Silkapor" koja se izgradila. Kasnije sam saznao da je 18 ljudi u Elez Hanu i okolini dalo svojoj deci ime Burhan (smeši se). Danas kada prelazim granicu u Elez Hanu, pozdravljaju me s posebnim poštovanjem. Mislio sam da su me posle 30 godina zaboravili {pomera ruku}, nisu me zaboravili. Zvali su me i rekli da moram da idem u "Trepču". Rekao je: "Aziz nam je dao uslov, da bi on otišao u 'Trepču', traži da i ti odeš". Zove mene Aziz, tri meseci sam izbegavao da razgovaram s Azizom, nisam hteo da idem, jer su mi obećali da ću ići ili u Komoru ili u vladu.

I prošle su četiri godine, svaki dan sam putovan do Elez Hana, to je bila monotono, opasno, zamorno. Posle tri meseca zove me Azem Vlasi i kaže onoj sekretarici tu, kaže joj: "Nek Burhan dođe sutra u osam kod nas ovde u skupštinu". Kad sam otišao tamo, vidim Aziza: "Šta ti Azize radiš ovde?" Kaže mi: "Šta ti radiš ovde?" (smeje se). Znao sam da je on insistirao za taj posao. Ušli smo nudio nam je kafu i rekao: "Burhane ti moraš da ostaviš 'Šar' i da pređeš u 'Trepču'". Rekao sam: "Pa, ja imam dogovor da pređem u Prištinu, a sad od jednog putovanja na drugo" {pomera ruku}. Da ne odugovlačim, to je već bio završen posao i ja sam se odmah nakon pet dana javio u "Trepču". Radnički savet je održao sastanak, postavljen sam za direktora na Starom Trgu i tamo sam počeo.

[Intervju se prekida]

Burhan Kavaja: Nakon pet ili šest dana imenovan je Radnički savet "Trepče" i mene su imenovali za direktora rudnika i flotacije. Mislio sam da ću raditi s Azizom, ali on mi je rekao: "Ja više neću s tobom da razgovaram. Ti idi svojim putem, ja svojim. Kad te sad pozovem, moraš da dođeš, inače ću poslati Komitet po tebe". Tako je bilo (smeje se).

Treći deo

Anita Susuri: Da li možete nešto više da nam ispričate o Azizu, ime, prezime, da ga predstavite ko je, jer ste ga nekoliko puta spomenuli, ali...

Burhan Kavaja: Da, naravno. Ali pre toga ću vam ispričati dva slučaja koja malo pokazuju kakav je to čovek bio.

Anita Susuri: Da.

Burhan Kavaja: Došao mu je gost tu u "Trepču", jedan naš prijatelj, i mislili smo da će nas odvesti na ručak u "Broj tri", to je bio hotel koji je koristio za reprezentaciju, ali on je rekao: "Bljerime, hajmo kući jer je Bahtija napravila pitu". Izuzetno štedljiv čovek. Ili još jedna karakteristika, vraćamo se zajedno s posla u Mitrovicu, u Prištinu, sa nama je bio i Aslan Baruti. Ja, Aziz, Aslan i Aziz, i... nas trojica i vozač. Pita me usput, kaže: "Da li ste delili plate?" "Da". "Koliko si dobio?" I ja mu kažem koliko. Rekao je: "Eh,

dobro. Zaustavi kola kod ‘Vicianuma’”, zaustavili smo se u “Vicianumu” i gleda šta je najskuplje, naručio je, i jeli smo svi i ja kažem Aslanu: “Hvala Bogu jednom predsednik da nas izvede na ručak jer on ti ne plaća ni kafu”.

Kad se to završilo, rekao je konobaru: “Neka plati Burhan, on će da ti da pare”. Ja mu kažem: “Zašto?” Rekao je: “Ja sam predsednik Radničkog saveta majku mu, na višem rangu od tebe, ti si direktor tu, i mi da idemo do Prištine, i ti da imaš veću platu od mene, ne ide! Sav višak ćeš ostaviti ovde”. Aziz je bio izvanredan student, bio je devet godina stariji od mene. Živeli smo u istoj ulici u Mitrovici. Nakon što je sa velikim uspehom diplomirao u Beogradu, radio je u hemijskoj industriji, u trgovini naftom, a kasnije je bio ministar ekonomije, tri mandata. Izuzetno iskren čovek, borac za nacionalna prava do kraja. Od poverenja, i od poverenja.

41 godine smo bili zajedno što se tiče posla, biznisa. Često kad bi se naljutio na mene, govorio je: “Pazi tužicu te majci” {pokazuje desno}. Ja čovek sa 60 godina, on da ide da se žali mojoj majci (smeje se). Znači, bio je drag, drag, i on me je primorio da odem u “Trepču”. Nakon što su nas uhapsili, u zatvoru sam ga jedan dan video... jer smo išli na suđenje, plakao je, izvinjavao se: “Ti si zbog mene stradao jer si došao u ‘Trepču’”. Za njeg imam jako, jako lepe reči. Bio je štedljiv, ne verujem da je iz državnih fondova uzeo išta više sem za ručak ili neku večeru. Poticao je iz veoma, veoma siromašne porodice, živio je sa bratom i sestrom u Mitrovici, od kada je došao u Prištinu počeo je da stvara život, bolji standard. Ima ćerku i sina.

Njegov sin je sada poznat biznismen, poseduje lanac lokala, samoposluga, i ćerka mu se bavi biznisom, Mena i Linda, Gazmend Abraši ima ove samoposluže, “Maxi”, 12-13 ili 15 u lancu, i Linda je takođe poznata poslovna žena. Dakle, ostavio je iza sebe zlatnu, dobru decu. Gospođa Bahtija je bila moja školska drugarica, mi smo zajedno bili u školi, ona je moje godište i provela je ceo život, osim na kraju, u prosveti, na kraju svog života bila je aktivistkinja društveno-političkih organa Kosova. Toliko o Azizu, sad, sledeće godine navršava se sedam godina kako više nije sa nama.

Anita Susuri: Rekli ste mi da je on bio razlog što ste došli u “Trepču”, i kako vam se činilo kada ste došli i preuzeli svu tu odgovornost?

Burhan Kavaja: Ja sam malo “Trepču” poznavao s aspekta kontrole koju sam obavljao kao inspektor. Tako da nakon “Šara” koji je imao 2650 radnika, “Trepča” je bila veliki izazov. Međutim, najveći izazov bio je to što sam se prvi put suočio sa materijalnom proizvodnjom podzemnih resursa, kontrolisao sam, ali sada kada sam pokušavao da ostvarim prihod od proizvodnje nije bilo lako. Možda mi je i ekonomska nezavisnost, prilika da stvorim izuzetno veliko profesionalno iskustvo, kako u organima uprave, u Privrednoj komori, u proizvodnji, tako i kao predavač na fakultetu, dala hrabrost, snagu zbog koje verujete mi da sam te stvari smatrao jako lakim.

Tada mi je podrška koju sam dobio od tamošnje većine dala još veću hrabrost. Želim da vam ispričam neke slučajeve da biste razumeli da ponekad morate da se pripremite za stvari. Prvi dan kada sam otišao u kancelariju, preuzeo sam zadatak, imenovali su me organi tu, tražio sam da mi okreće

kancelariju {pokazuje rukom ispred sebe}. Kad sam sutradan došao krečili su kancelariju i doneli neke fotelje {širi ruke da bi pokazao veličinu} velike, lepe, kao kancelarija nekog sultana. Rekao sam: “Ja sam tražio da okrećite, a ne da mi donesete fotelje”. Imali su problema s ličnim dohotcima, plate nisu isplaćivane, bilo je dosta materijalnih problema. Rekao sam: “Čekajte do uveče, uveče skinite sve to i odnesite”. Napunili su, ne pitaj, sve kožno.

“Ali direktore...” “Ne želim da raspravljam o tome, odmah...” Razume se da sam tog dana ostavio te fotelje, bile su dosta dobre za sedenje. Tako je počeo prvi dan tu. Drugi dan sam morao da nađem rešenje kako šofer ne bi dolazio svakog dana da me vozi iz Prištine u Mtrovicu i iz Mitrovice u Prištinu, dve nepotrebne relacije, i zamenio sam Vujadina, to je bio drugi dan. Vujadin je tu bio neki Al Kapone, veći od direktora, nema šta nije uradio, nema šta nije uradio! Ja sam ga odmah zamenio, uzeo sam šofera kojeg sam imao u “Šaru” koji je živeo u Prištini, odlazio sam i dolazio s njim. On [Vujadin] ti napiše pismo četiri stranice, neko mu je unutra pomogao, pošalje Pokrajinskom komitetu i Komitetu Srbije: “Zamenio me je samo zato što sam Srbin”.

Ja sam ga zamenio i nisam znao da će to uticati na dobru atmosferu kod radnika. Oni su to izuzetno cenili. Ja sam ga uzeo zbog ekonomskih razloga, ali ispalo je da je ta stvar imala i drugu psihološku stranu. Onda se desilo to da smo zajedno sa Azizom otišli u restoran i probali smo jela koja su oni jeli, seli smo s njima. I to je uticalo da se situacija poboljša. Tako sam tu započeo rad. Ali, u isto vreme je počela “Jogurt revolucija” Srba. Srbi su počeli naveliko, oni glavni iz naše organizacije, da idu po mitinzima Srba. I počeli su sa šovinističkim odnosom prema Albancima.

Anita Susuri: U kojim godinama se to najviše zapazilo, kada je počelo?

Burhan Kavaja: ‘87. je bila, znači nakon godinu i po dana od kad sam ja došao, došlo je do jako velike evolucije ovih srpskih nacionalista. U površinskom delu rudnika imao sam 240 zaposlenih. Većina njih, invalidi rada, kao i veliki broj iz Sekretarijata unutrašnjih poslova, tu su bili da kopaju i špijuniraju. Obratite pažnju na to jer će nam trebati kasnije. Nisam ništa mogao da uradim, a da odmah, za dva-tri minuta ne sazna Sekretariat i Komitet... Jednog dana dođe inspektor unutrašnjih poslova Državne bezbednosti i uđe na vrata {kao da dohvata kvaku} bez najave. Kad je ušao rekao mi je: “Direktore, imam neka posla s tobom” “Dobro”. Tu je bio Ibuš Januzi, moj tehnički direktor, i Ibuš ustaje kako bi nas ostavio same. “Ne, ne”, rekao mu je: “ti sedi ovde”. On govori Ibušu preda mnom, mislim da sam i u knjizi to obajsnio.

Korab Krasnići: (smeje se) Juče sam pročitao.

Burhan Kavaja: I kaže mi: “Direktore...”, ne Burhane {diće ruku}, ne direktore, “Burhane” rekao je: “od sada ne možeš ni da zaposliš ni da daš otkaz nikome bez mog znanja” {pravi grimasu kao da je iznenađen}. I počeo je da mi soli pamet, iz aspekta Državne bezbednosti, razume se da meni nije ništa drugo preostalo, jadan ja. Ustao sam, otvorio mu vrata i rekao: “Izađi napolje i da te više nikad ovde nisam video” {diže ruke}. Nisam imao drugi izbor, kad on tu dolazi i određuje mi kako, šta ja da radim dalje i nisam mu više nikad dozvolio da uđe. Ali, on je bio povezan s ovom mrežom ovde. Doneo sam

odluku da svi oni koji su invalidi rada, i koji su se tu šetali da ih pošaljem kući, da im dam platu, da im dam bonove za hranu kako ne bi stvarali gužvu u autobusu kad dođu radnici, jer oni zauzimaju prva mesta i ovi kad izlaze umorni iz rudnika moraju da stoje. To mi je bilo glavno obrazloženje, a u suštini hteo sam da se oslobodim one mreže tu {ispružuje ruke}.

Sa Azizom sam razgovarao da hrana nije dobra, to je bilo centralizovano, "Doneo sam odluku", rekao sam: "da otkupim restoran", "Pa kako mi uništavaš fabriku?" "Bogami," rekao sam: "ovo ti uništavam, ali moram da otkupim". I rešio sam, uzeo sam restoran u Starom Trgu, kompletno sam odvojio od socijalne hrane koja je bila za celu "Trepču". Prvi sam to uradio, i to mi je kasnije omogućilo da kuvamo za radnike, da damo ručak i večeru za 1300 ljudi u rudniku. Nakon što su počeli protesti Srba, održali smo jedan sastanak, na tom sastanku su neki od njih počeli da nam govore kako će kupuso koji tamo jedu stavljati kao obloge na noge tokom zime. I ja sam se odmah vratio na taj politički deo i na ono što nam se dešava.

Nije prošlo mnogo i nakon razgovora koji smo imali, oni su tražili da idu direktno u Prištinu. Onda sam rekao Ljiljani Gašić: "Ovi hoće da idu u Prištinu, ti treba da ih vodiš". (smeje se) Ona ih je vodila sve dok nisu izašli ovi iz bezbednosti i sklonili je {kao da hvata nešto rukama} i mi smo otišli u Prištinu, 52 kilometara peške.

Anita Susuri: Ko je bila ta Ljiljana?

Burhan Kavaja: Ljiljana je bila Srpkinja koja je radila na punjenju akumulatora, kasnije je postala sekretar Rudarskog komiteta Saveza komunista, Ljiljana Gašić. Pričao sam Korabu kad sam 23. novembra na Dan oslobođenja otišao u kasarnu, da su nju oslovljavali kao majora. Znači, radila je kao službenica, kao električar, punila je akumatore, onda je postala major Državne bezbednosti. Naši zahtevi su bili poznati po dolasku u Prištinu...

Anita Susuri: Interesuje me kako je protekao taj dan, jer da ideš peške od Starog Trga do Prištine je veoma dugačak put.

Burhan Kavaja: 52 kilometra.

Anita Susuri: O čemu ste pričali, o čemu...

Burhan Kavaja: 52 kilometra!

Anita Susuri: Da.

Burhan Kavaja: To je bilo nakon sastanka koji smo održali, kad su neki počeli da se žale za plate, neki za hranu, neki za stanove. Ceo razgovor nakon što sam im rekao šta nam Srbi rade sa svojim mitinzima i gde ćemo mi biti kao radnici, kao rudari. Tad su počele diskusije i došlo je do promene smera, i posle se to pojavilo i kao zahtev: "Ko su oni da nam to rade? Hajmo u Prištinu!" I tako se desilo, krenuli smo. Tu smo imali i razmatranje ustavnih amandmana koje su hteli da promene, i ceo taj skup koji je počeo

zbog socijalnih pitanja pretvorio se u javni skup, politički skup za nacionalna pitanja. To je ono što je podstaklo i započelo, a upravo je to bio jedan protestni marš, koji ne znam da li se desio igde drugde u svetu.

52 kilometara za politička pitanja, a ne za socijalna pitanja. Kad stignemo do štrajka, to je bio i najveći štrajk rudara koji se dogodio u Starom Trgu, zbog političkih a ne socijalnih pitanja. Ali, to se desilo 17. novembra, nakon toga bilo je protesta, skupova i na drugim stranama koji su nam davali podršku. To je trajalo sve do kraja, ili do početka februara '89. Pokrajinski komitet je 17. februara doneo zaključak da su protesti i marš rudara neprijateljski čin protiv bratstva i jedinstva i Ustava Jugoslavije. I da organizatore ovih demonstracija treba diferencirati, 17 februara nije bilo više od tri dana do početka diferencijacije. Sa diferencijacijom smo odmah bili izolovani, odmah smo bili izolovani. A naša izolacija praktično je značila da oni preuzmu ceo rudnik, oni drugi. Upravo...

Anita Susuri: Diferencijacija... izvinite što vas prekidam, samo otkaz ili i hapšenje?

Burhan Kavaja: Otkaz, prvo bi te isterali iz Saveza Komunisti, dali otkaz, moralno-krivična odgovornost, sve je to išlo redom. Ja sam znao šta nas čeka. I u razgovoru sa grupom ljudi kažem im da nas to čeka i tu je doneta odluka o štrajku. Džabe govore da se to desilo samo od sebe, ništa ne može da se dogodi ako neko ne preuzme inicijativu. I svi oni koji su uhapšeni bili su glavni organizatori. Azem Vlasi je bio s nama u zatvoru, njega je uhapsio Pokrajinski komitet. Aziz Abraši je bio zadužen za fabriku, ja i ovi drugi smo bili iz Starog Trga. S početkom štrajka, svaki put, pa i sada i ranije, rekao sam da ne treba ja da budem osoba koja to pokreće, ni ja ni drugi nismo hteli da budemo vođe. Jer je nas kao narod vođstvo uništilo i od tog momenta je bilo "Svi smo organizatori". A u suštini, najbolji organizatori, i najfunkcionalniji, i naj... bili su oni koji su uhapšeni.

Ja sam vam rekao, nažalost, nemam dokaza, ali jedini direktor koji je bio tu i nisu ga uhapsili je Bećir Maljići. Bećir Maljići je bio direktor tu kod mene i poslednja tri-četiri dana je bio u jako lošem psihičkom stanju i odvojio se od nas. To što se odvojio je probudilo sumnju u meni da se nije možda pridružio drugoj strani. Nisam imao dokaze {stavlja ruku na srce}, ali sama činjenica da samo njega nisu uhapsili stvara sumnju da se on na neki način pridružio drugima i izdao nas.

Jer kako su mogli da nađu sve one organizatore, koji su bili najglasniji i koji su znali da objasne zašto smo u štrajku,, kako smo u štrajku. Bio je pokojni Velji Osmani, rudar, poslovođa *par excellence*. Murselj Haziri je bio radnik, poslovođa, rudar *par excellence*. I svih ovih 14 rudara, da ih ne spominjem, Avdi Uka i svi, svi su bili ljudi koji su znali, koji su mogli, bili su govornici i osam dana održavali svih tih 1300 ljudi u životu.

Štrajk rudara je jedini štrajk u istoriji, osam dana samo zbog političkih, a ne socijalnih pitanja. Bilo je i njih kad su počeli. Neki su tražili stanove, plate, promene nekih odluka... ali objasnili smo im da su ovi došli da nam promene ustav. Došli su da penzionišu sve nastavnike koje smo imali, pedagoge koji su nas učili, njih da uhapsu, došli su s drugim političkim pitanjima, tu je sve nabrojano {pomera ruku

vertikalno}, oni su to odobrili i svaki put s većom odgovornošću bili su uvereni da postoji potreba za takvim otporom.

Četvrti deo

Korab Krasnići: Možete li da nam objasnite kako je to išlo dan po dan, da počnemo od 19. i treće smene, pa onda sve do 28., kako, šta se dešavalo u rudniku? Kako se manifestovalo...

Anita Susuri: Kako ste vi to doživeli?

Korab Krasnići: Kako ste vi doživeli, kako ste, kako da kažem, kako je štrajk organizovan tokom tih dana?

Burhan Kavaja: Da, svakako.

Korab Krasnići: Izvinite, još jednom vas prekidam. Rekli ste da je ranije bilo skupova i da se razgovaralo o raznim aspektima, ali kada je odlučeno, znači, tehnički 19, u trećoj smeni... 20. je počeo štrajk i završio se 28. Svaki detalj koga se sećate i koji biste hteli da podelite s nama o tome šta se dešavalo tu, bilo bi, bilo bi nam dobrodošlo.

Burhan Kavaja: Psihološki deo svih tih protesta, marševa, skupova "Jogurt revolucije" uticao je na proizvodnju. Ali, kad je počela treća smena i kad su prvi počeli da se sakupljaju u rudniku da bi štrajkovali, jedan deo nas nije bio tu, bili smo daleko od rudnika, javili su nam i došli smo u rudnik. Razgovarali smo sa njima i jedan deo njih je počeo da se žali za socijalna pitanja, dakle prvog dana u rudniku u desetom horizontu. Među štrajkačima je bilo i Srba, nakon što sam im ja objasnio da: "Moja je obaveza da uzmem vaše zahteve i da ih podnesem gore kako bi se ispunili" oni su počeli da iznose svoje zahteve.

Međutim, na neki način, mi smo njihove zahteve zapisali kako su tražili i dali ih Rizi Musliuu da ih odštampa, ali pre nego što sam ih pročitao {stavlja ruke ispred lica kao da čita}, pitao sam: "Da li su ovo vaši zahtevi?" Prikupljao sam zahteve i pre događaja kojem su prisustvovali i na neki način sam znao koji su naši zajednički zahtevi, i rekao sam im: "Da li su ovo vaši zahtevi? {nabraja} Da se ne promeni ustav, da ne dozvolimo da..."

Anita Susuri: Penzionišu.

Burhan Kavaja: ...izbace nastavnike iz prosvete, svi smo organizatori. „Da li su ovo vaši zahtevi?" Oni: "Da, to su naši zahtevi!" Bilo je lako jer sam uzeo njihove zahteve i odštampao, i odredio sam dvoje ljudi koji su komunicirali s masmedijima.

Anita Susuri: A srpski štrajkači koje ste na početku pomenuli, oni nisu znali koji su vaši zahtevi ili su vas podržavali?

Burhan Kavaja: Oni su došli sa socijalnim zahtevima i kad su videli da sam ja te socijalne pretvorio u ove stvarne zahteve koji su bili neophodni, onda su oni napustili rudnik i izašli napolje, ovi drugi su ostali tu.

Korab Krasnići: Ko su bili ljudi koje ste imenovali da komuniciraju sa medijima?

Burhan Kavaja: Mensur Fejza i Nedeljković, njih dvojicu sam odredio da komuniciraju sa masmedijama, a direktno u rudniku Veljija Osmanija i Mursela Hazirija. Štrajk je počeo. Počeli su da dolaze rudari iz prve smene, druge smene, i svi su počeli da se okupljaju, negde oko 1300 rudara. Ja sam mogao da organizujem njih 20-30 i da ne puštam nikoga drugog. Ali nisam mogao da zaustavim njihovu žarku želju za patriotizmom jer bih izgledao kao uzurpator, diktator, tako da sam ih pustio u rudnik, postavljeni su i stražari ispred bunara i puštali su ljude. Tu sam imenovao dva Jahira, obojica se zovu Jahir, jedan Neziri, drugog se trenutno ne sećam. Oni su imali obavezu da vrše selekciju ko će da uđe u rudnik, koga da puste u rudnik, a koga ne, jer su i drugi mogli da uđu, da prodru.

U momentu kada je štrajk započeo, mi smo u rudniku imali 2500 kilograma eksploziva, mogla je da se desi velika tragedija. Međutim, mogu reći da smo se u rudniku od prvog dana na jedan vrlo pedagoški, ljudski način dogovorili da ćemo sve uraditi sporazumno. Počeo je drugi dan, omogućio sam da se obezbedi hrana bez izlaska napolje. Rudari su imali tri obroka dnevno, da im se ne bi narušilo zdravlje, osim kad je bio štrajk glada, štrajk glada je bio nešto drugo. Za štrajk glada je bilo drugačije, uopšte nije bilo hrane. Premestili smo restoran u deo rudnika i sve se kuvalo. Imali smo rezerve, imali smo sve.

Drugi dan je dobio veliki odjek u masmedijima, počele su da dolaze televizije, radio stanice, štampa sa svih strana, i onda smo odlučili da pustimo u rudnik samo ove s Kosova, a za ostale da se održi konferencija za štampu. I tako smo odlučili. Sve dok nismo došli u situaciju da su nam došli ministri iz saveznih organa i predložili nam da rudarima damo sedative, da ih otupimo kako ne bi bili u stanju da rasuđuju, i da ih izvučemo napolje. Naravno da tako nešto ne bih dozvolio, niti sam dozvolio. Dakle, bilo je i takvih predloga.

Tražili su [Slobodana] Miloševića, došao je Stipe Šuvar četvrtog ili petog dana, četvrtog ili petog dana. Tu sam imao jedan sukob sa Azizom, ja nisam hteo da ga pustim u rudnik, Aziz je hteo da ga pusti u rudnik, i nekako je uspeo da ga uvede u rudnik. Sve što je rekao u rudniku imate snimljeno, šta je rekao, kako je rekao. I pravo da vam kažem, ja sam bio protiv toga, ne znam li sam bio u pravu ili ne. Ja sam slušao rudare, jer su rudari rekli: "Nećemo da vidimo nikog od njih, hoćemo samo Miloševića", i ja sam ih slušao, nisam mogao da ih ne slušam.

I Aziz je insistirao i pozvao ih je u rudnik, izašao je iz rudnika očajan, uplašio se da će da ga ubiju u rudniku, on nije bio ni u kakvoj opasnosti. Bila je dobra organizacija, tiha, sa ogromnom hrabrošću. Često sa govornikom kao što je Avdi Uka, znao je da podstiče pitanja, ponekad je govorio: "Desetoro

dece imam, i da mi svi umru ja neću da izađem odavde". Ponekad je govorio: "Baciću se u rudnik i ubiću se", i time je stvarao malo iritantniju situaciju.

Međutim, ono što u javnosti nije poznato je da je u rudniku počelo pomirenje krvne osvete. Tamo je počelo pomirenje krvne osvete, zahtev je bio: "Vi se napolju pomirite, mi ćemo se žrtvovati ovde". Ponekad nisam mogao sve da ih posetim, jer su hodnici dugi po 200 kilometara, poručivali su mi: "Direktore, nisi nas posetio, očajni smo, u veoma smo teškom stanju", zatim: "Molimo vas, posetite i nas". Bio je to jedan od njihovih najvećih zahteva kada su bili podeljeni po horizontima {kao da rukom deli nešto}.

Anita Susuri: Gde ste vi bili u to vreme?

Burhan Kavaja: U pokretu sve vreme, u pokretu sve vreme, sve vreme. Ovaj Šefčet Voca u petom horizontu je, na primer, tražio da dođem da ga posetim. Od desetog horizonta na peti, osim što treba visine i kilometara, treba i vremena. Ali sve je bilo pod kontrolom, uprkos tome uspeli smo da dođemo do kraja bez žrtava, bez povređenih. Mnoge noći krevet im je bio suvi pod, a pokrivali su se svojim oznojenim stvarima. Bilo je i situacija kad su mogli da izađe malo iz rudnika i udahnu čist vazduh.

Moja najveća briga bio je drugi izlaz. Imali smo severni bunar koji je bio pun leda i kroz koji je praktično bilo nemoguće proći. Morao sam s tim da se pozabavim sa nekoliko rudara koji, ako bi se glavni bunar urušio ili ako ne bi moglo da se izađe, da imamo rezervni plan. Dakle, za mene kao čoveka, kao stručnjaka, kao vođu, bilo je strašno teško psihološki, sve mi je to predstavljalo teret. Bilo je i onih koji su me kritikovali, bilo je i onih koji se nisu slagali, ali u suštini većina nas je bila saglasna sa akcijom koja je preduzeta.

Korab Krasnići: Da li su svi zahtevi artikulisani odjednom ili iz dana u dan? Da li se sećate kako je to bilo?

Burhan Kavaja: Svi ti zahtevi, taj deveti i deseti je za Ujedinjene nacije, sve su artikulisane prvog dana.

Korab Krasnići: Prvog dana.

Burhan Kavaja: Da. Zato što je upravo to bila suština toga, suština toga, i oni zaključci Pokrajinskog komiteta da su protesti neprijateljski, to im uopšte nismo otkrili, nismo im rekli. Jer mi... i protesti, i počeli smo s tim, i ovde smo počeli s osnovnim ustavnim pitanjima. Evolucija je bila da damo do znanja Evropskoj Uniji, mislim da je to bio deseti zahtev, to je bila evolucija tih skupova. Inače, ustali bi i rekli: "Zahtevam da mi se promeni radna odluka i sve". A mi {kao da piše} smo već imali formulisane zahteve i rekli smo im: "Dobro, da li se slažete s ovim?" "Da, slažemo se". Dakle, sve je bilo prema obrazovanju, školovanju, mogućnosti, političkoj zrelosti i artikulaciji.

Korab Krasnići: Da li je postojao neki zahtev koji, koji se nije artikulisao, objavio, a da ste vi između sebe znali...?

Burhan Kavaja: Da. Bio je zahtev “Hoćemo Republiku Kosovo”. Neko je to pomenuo, ja nisam dozvolio da to izađe kao zahtev, njemu sam objasnio: “Kosovo na ovom nivou nezavisnosti, kao federalna jedinica, omogućiće nam to u drugom stepenu. S tim tražimo priliku da nas odmah uhapsu”. Ali, mi smo znali za tu stvar... to je bio zahtev koji... nijedan zahtev nije mogao, da ne prođe kroz filtere. Sve... ali bili su poslušni. Na primer, interesantan je osmi dan, sa Ibušom Jonuzijem i s ekipom koja me je pratila otišli smo da posetimo radionice, počeli su da izlaze, da ih sve izvlače. Ali oni su se sve okupili ispred bunara tu u hodniku i nijedan nije mrdao, i dođu kažu mi: “Direktore, zovu tebe. ‘Dok ti ne izađeš prvi, neće nijedan od nas’”.

Nije se radilo o strahu, ali ja sam uvek radio na tome da to bude sve zajedničko, kako sad da ja izađem kao lider tu. Rekao sam: “Ja imam preča posla, moram da pregledam radionice da nije neki rudar ostao u njima”. Ko zna, otišao je da spava, zaspao je, onesvestio se, i nisam prihvatio da izađem prvi. Doktori su ih odmah obavili {stavljajući ruke preko očiju} sa zavojima kako ne bi izašli odmah na svetlo posle osam noći koje su proveli tu. I tako su počeli da izlaze. Sutradan su mi došli, inspekcija mi je donela odluku, zatvorili su rudnik. Prekosutra je Milošević izašao u Beogradu i rekao: “*Uhapsićemo sve, Azema Vlasija, Aziza Abrašija, Burhana Kavaju*” i došli su da nas uhapsu.

Anita Susuri: Ali prvo je doneta odluka o ostavci, kako ste to dočekali?

Burhan Kavaja: Odluku da se rudnik zatvori je doneo Miloš Janjić, Miloš Janjić je radio kod mene kao inspektor i njemu je bilo žao. Došao je i rekao mi je: “Spremio sam ti odluku, imam naređenje, moram da ti uručim to da se rudnik zatvara”. Njemu je bilo teško jer je bio moj radnik, sa mnom je radio. Rekao sam: “Ako imaš naređenje”, reko: “postupi”. I uzeo sam i potpisao odluku da se rudnik zatvori, oni su odmah doveli policiju, opkolili su rudnik i nisu više nikom dali da uđe.

Tokom štrajka, to je osam dana i osam noći, možemo da razgovaramo šta se sve događalo. Ali suština je bila o tome da mi izađemo i da javno priznamo da se kajimo zbog toga, to je bila suština. To je tražio Milošević od njih, ali niko to nije smeo da uradi. Dok sam bio u zatvoru, rekao sam Ibušu Jonuziju... Ibuš Jonuzi je bio tehnički direktor koji je bio sa mnom, rekao sam mu: “Glavu gore, nemoj da si tužan i ne saginji se.” “Direktore” rekao je: “ne drži mi se vrat [glava]” (smeje se).

Znači, insistirao sam da svako bude dostojanstven, a ne da se kaje. E sad, kad neko izađe i kaže da je organizator, neki sindikalci i to... hvata te muka, jer oni u to vreme nisu bili nigde, da su tu bili, ja bih ih uključio u knjigu.

Anita Susuri: Htela sam da se sad vratimo na neke subjektivne stvari, kad ste vi shvatili da ćete biti uhapšeni i kako ste to dočekali? Faktički vi ste to očekivali, ali...

Burhan Kavaja: Vratili smo se kući sa Azizom taj dan nakon odluke da se “Trepča” zatvori. I Aziz mi kaže: “Burhane, obuci debele čarape” (smeje se). Ja nisam znao, moja kuća je bila osam dana, stan tamo, okružen tajnom policijom.

Anita Susuri: Pod nadzorom.

Burhan Kavaja: Da. Da pomenem i jedan detalj onako, nakon protesta koji su se održali došao je kao neki novinar “Sindikalista” iz Beograda kod mene u kancelariju. Sekretarica ga je pustila i on je tražio moju sliku. Nisu imali moju sliku i rekao je: “Spremamo jednu monografiju za preduzeća koja su dobila poklon od ANVOJ-a, AVNOJ” reče. Rekoh: “Ali ja nisam bio ovde kad je to ‘Tepča’ dobila, treba da nađete direktora [tadašnjeg]” “Ne,” rekao je: “nas interesuje vaša slika, sadašnjeg direktora”. I ja sam mu dao, znao sam malo o čemu se radi, ali ne skroz. Kad su došli da me uhapsu, došao je taj novinar sa slikom (smeje se). On je bio iz Leskovca ili iz nekog drugog mesta.

Tako da su me odveli noću oko deset sati, nisu mi dali priliku ni da se obučem kako treba. Odveli su me u Sekretarijat unutrašnjih poslova u Prištini, i onda pravo za Mitrovicu, celu noć su me držali budnog. Sutradan ceo dan su me držali budnog. Naravno, nisu me ništa pitali, samo mi nisu dali da zaspim i tu su sedeli. Tu sam video sve one koje sam poznavao, a nisam znao da rade za tajnu policiju. Uveče: “Uhapšen si u ime naroda”, stavili su mi... to je neka situacija, ne znam da li ste čuli, da li vam je neko pričao. Okupe se {diže ruke} njih šestoro, sedmoro policajaca i odjednom svi počnu da viču: “Uhapšen si!”. Svi, okružuju vas i stavljaју vam {dodiruje ruke}...

Korab Krasnići: Lisice.

Burhan Kavaja: Lisice, i odveli su me u zatvor. Kad vidim u zatovru, uhapsili su i Azema Vlasija, Aziza Abrašija, ja sam bio treći i tako dalje.

Anita Susuri: Te noći kad su došli, došli su kod vas u stan, zar ne?

Burhan Kavaja: Te noći su došli kod mene u stan. Ja sam bio...

Anita Susuri: Da li se porodica uplašila?

Burhan Kavaja: Ja sam bio sam.

Anita Susuri: Aha, sam.

Burhan Kavaja: Bio sam sam samcat. Žena mi je bila u banji u Peći na lečenju, ona je bila nepokretna, a deca su mi bila kod braće, ja sam bio sam i pokucali su mi na vrata, bio sam potpuno opkoljen, pod prismotrom. Otvorio sam vrata. Odmah mi je naređeno da se ne pomeram, da uzmem samo nešto da obučem. “Imamo nešto da razgovaramo s tobom”, i tako je išlo to moje hapšenje. Nakon toga su došli, pretresli kuću, sve su pretražili. I nas u zatvor, u samicu dva meseca i nešto, u samicu. Za zatvor mogu da vam ispričam dve stvari koje su zanimljive. Prvo, dolaze dva čuvara i kažu mi: “Burhane, samo ti možeš da nas spasiš, da se ne obrukamo, jer sad dolazi druga smena sa Srbima i Azem Vlasi plače već dvanaest sati”. Rekao je: “Ti da ideš i da ga smiriš. Ako se desi”, kaže: “da se to sazna, mi ćemo biti tu na tvom mestu”. I stvarno je tako bilo.

Odveli su me u samicu kod Azema Vlasija, počeo sam da razgovaram sa Azemom Vlasijem. On je bio jako emotivan jer je njegovom sinu bio rođendan i nije mogao da se obuzda. Kad sam mu rekao da... i uz insistiranje stražara, i da ceo narod napolje gleda u nas i da mi padnemo tako nisko, kao što sam Ibušu {pokazuje iza} rekao, onda se malo smirio. Smirio se. Obećao mi je da će biti smiren i na neki način se taj posao obavio. Isto je bilo sa Ukom, Avdi Ukom, a sa Azizom je bila drugačija situacija. Bio je u lošem zdravstvenom stanju, kako mi je rekao, u zatvoru je popio hiljadu lekova, za sve ono vreme. A kad je advokat Bajram Keljendi dolazio u posetu, imao je po 15 minuta za mene i za njega. Meni je samo davao neku kratku poruku i rekao mi je: “Idi jer moram sa Azizom malo više da sedim” (smeje se). I tako je bilo. Ali u tim okolnostima je bilo i smešnih scena. Jednog dana su nas odveli vezane u sud...

[Intervju se prekida]

Burhan Kavaja: Ja kažem Azemu, rekoh: “Da li si juče slušao vesti?” Reče: “Da, čuo sam”. Na to Aziz skoči i pita: “Gde ste slušali vesti?” Mi smo mu rekli: “Imamo po jedan tranzistor, dali su nam”. Azem reče: “Ali moj se nije baš jasno čuo, ne znam zašto”. Aziz se odmah uključio: “Kako vama tranzistor? Odkud vama tranzistor?” Mi smo se zezali, a on je to shvatio ozbiljno. Ili smo mu jednom rekli “Videli smo te kroz onu rupu tu {spaja kažiprst i palac} dok se šetaš” “Kroz koju rupu?” Mi mu kažemo: “Kroz vrata, rupa” i on jadan ode, noktima {kao da nešto grebe prstima}, misli da su njemu rupu zatvorili. I tako je bilo, jedna tragikomedija. To je to...

Anita Susuri: Da li vas je porodica posećivala?

Burhan Kavaja: Da, da, jeste. Imao sam posetu i od roditelja kroz rešetake. Sećam se da je došao moj jadni otac, nije mogao da se obuzda od plača. Grizao je prst {približava prst ustima} kako ne bi zaplakao preda mnom. Ili drugi slučaj, spremao sam se da mi majka dođe u posetu sutradan, svu noć sam se pripremio kako da izađem pred nju, a da ona ne vidi neke, da tako kažem, moje emocije. Ali kad je došla, rekla mi je: “Ja sam ponosna na tebe, more Burhane”, umesto da ja njoj dam neku...

Anita Susuri: Hrabrost.

Burhan Kavaja: Priliku da bude jača ona, je počela meni da daje. Majka je bila jako hrabra i tu su nam dali deset minuta da sedimo. Dozvolili su mi jednom da vidim decu bez rešetaka, ali iz daljine {objašnjava rukama}, jedna kancelarija, distanca kao sad što držimo distancu. Video sam da su psihički bili pripremljeni da se drže, da se drže i tako je i bilo.

Anita Susuri: Koliko godina su tad vaša deca imala?

Burhan Kavaja: Da, Erzen je imao negde 20 - 21 godinu, a... 19 godina, Fljoren je imao 17 godina. To je jako tužna priča, ali i da se čovek ponosi. Mislio sam da ćemo nakon svega ovoga doći u situaciju gde će čovek moći da živi jedan miran život, materijalno dobar, bez problema, i da ću čuti da se u čitavom albanskom stanovništvu ostvaruje napredak, ovo nisam očekivao. Očekivao sam da ćemo dobiti makar

zahvalnicu koju su dali maci i kuci, za nas tako nešto nisu hteli da urade. Ali, naprotiv, svaki put kada se pomene otpor rudara, oni su na neki način hteli da ga minimiziraju, a ne da pruže pravi tretman. Nisam hteo da se uključim u politiku. Ali, svoju sam karijeru završio s tim otporom koji se tada dešavao, posle sam se uključio u sindikat.

Peti deo

Anita Susuri: Pričali ste nam o hapšenju i o vremenu koliko ste tu bili, vi ste mi rekli da ste bili 14 meseci.

Burhan Kavaja: Da.

Anita Susuri: Nakon što su vas pustili... kako je došlo do oslobađanja i kako ste se vratili svakodnevnici?

Burhan Kavaja: Bio sam ubeđen da neću biti uskoro oslobođen. Ali, na sudskom ročištu 24. aprila [1990], Ismet Emra, predsedavajući sudija, nam kaže: "Optuženi su pušteni iz zatvora zbog podizanja optužnice..." i počeo je da čita optužnicu. Aziz nije čuo ovaj prvu deo i rekao je: "Uništili su nas bre Burhane", rekoh: "Ne, ne, pušteni smo." "Ma ne", rekao je: "slušaj šta govori". On je čitao, optužnica je bila jako dugačka. Čim su ovo čuli, prvi deo dispozitiva odluke, presude, novinari su odmah izašli i to objavili. Vi ste mladi, ne sećate se, bio je praznik širom Kosova.

U Mitrovici se okupilo preko 200 hiljada ljudi, bilo je to dva dana pre Bajrama. Ljudi su prekršili post i to je bio istorijski datum, 24. april, kad se prekršio Ramazan, slavilo se, desilo se narodno veselje. Desetinehiljada ljudi je došlo da nam čestita oslobođenje. Čak mi je nekad neprijatno da pomenem, ali od rukovanja {pruža ruku} sa rudarima i drugima s kojima sam se rukovao, imao sam bolove tri-četiri meseca kasnije. Ozbiljno. To je bilo nešto što su ljudi radili od ljubavi, radosti, i u tom momentu nismo osetili nikakav bol, ja sam tek kasnije počeo da osećam bolove.

Međutim, moje puštanje iz zatvora obavezalo me je u to vreme da se bavim nečim što je ponovo stvorilo otpor jer smo bili potpuno okupirani. I otišli smo i ja i Aziz da slušamo jednu sednicu sindikata koju je vodio Hajrulah Gorani u medresi. I mi smo bili kao slušaoci, interesovalo nas je šta sindikat radi, počela je neka debata tu, toliko velika da smo bili razočarani. Međutim, Aziz je ustao i tražio je ujedinjenje. Kada su oni tražili da se i ja i Aziz uključimo u sindikatu Kosova, mi smo se uključili i tu smo započeli otpor, a zatim i u sindikatu za sve one radnike koje su otpustili s posla. I podneli smo žalbu u ILO [*International Labor Organization*], Međunarodnoj organizaciji rada za 25 hiljada radnika koji su bili prisiljeni da napuste posao. Na primer, evo kako su bili prisiljeni, dođe inženjer prehrambene tehnologije koji je radio u mesnom kombinatu...

[Intervju se prekida]

Burhan Kavaja: I mi smo se zatim uključili. Ali pričao sam vam o inženjeru tehnologije koga su Srbi postavili da čisti creva. On je došao kod nas u sindikat da nam to kaže i da traži naše mišljenje šta da uradi. Mi smo mu rekli: “Tebi je teško jer su te toliko degradirali, ali ako nas pitaš, nemoj da ostavljaš posao”. Tako se bilo i sa stražarima, stalno su tražili način kako da ih degradiraju. Desilo se da su im više od hiljadu puta davali potvrde: “Da li priznaješ Srbiju?” {kao da piše u ruci} Provokacije umestu posla. I oni bi rekli: “Ne priznajemo Srbiju”. I dobili bi otkaz.

Znači, došli smo u situaciju da se bavimo nekim slučajevima koji su bili jako pristrasni, nacionalistički, šovinistički, nemoralni, samo kako bi im dali otkaz. Desilo nam se dok smo bili u sindikatu da odemo i pitam u vezi s plaćanjem poreza. Iz Zagreba privremena vlada je rekla: “Ne treba da radite... da plaćate bilo šta za Srbiju”. S druge strane, zbog neplaćanja poreza i naplate poreza, ljudima su oduzimauili su imovinu, i hapsili ih. I mi smo im rekli: “Plaćajte porez u ovim uslovima inflacije, ispasće vam manje, da ne rizikujete imovinu i hapšenje”.

Ili je bilo na primer pitanje stanova, počeli su da prodaju društvene stanove, koji su uz inflaciju dostigli cenu od 200-300 maraka, a vrednost im je bila 30-40 hiljada. Srbi su kupovali, a ovi naši nisu hteli da kupe za te pare da ne bi dali pare Srbima. Mi smo izdali saopštenje: “Kad vam se nude stanovi, kupite ih, jer oni nisu predodređeni za vas odlukom Srba, nego vam Srbi omogućavaju i ne ostavljajte ih, kupujte stanove”. S druge strane, u večernjim vestima iz Zagreba smo čuli da ne dajemo pare Srbima. Bilo je nekih akcija tadašnjeg sindikata koji su čak i sa ove vremenske distance bili neophodni, dobri i očuvali su privatno i društveno bogatstvo Kosova.

Anita Susuri: Koje su bile druge aktivnosti sindikata za pomoć radnicima? Konkretno, na primer, znamo da su bile neke organizacije da se ide i radi u Mališevu, porodica pomaže porodici, čuli smo za to.

Burhan Kavaja: Interesantno je da je bilo jedne humane strane, što je ne samo za rudare, već posebno za rudare bilo na najvišem mogućem nivou. Išli smo u Mališevo ja, Aziz i jedan deo “Trepče” da razgovaramo sa njima kako bi zaposlili rudare, u delu Dukadina. Osim što su pristali da tamo uključe i rudare, izjavili su da su spremni da izdržavaju porodice. I tako smo organizovali rad, kažem uvek smo išli jer su insistirali da idemo Aziz i ja.

Oni su insistirali, mi tada nismo želeli da budemo toliko uključeni u te struje, jer smo mislili da će njihov problem bit rešen vrlo brzo. Gde god smo otišli, čekali su nas, pomagali nam i bili povezani, porodica pomaže porodici, i pomagali su rudarima da prevaziđu tešku situaciju. Bilo je ljudi koji su nas zvali i tražili pomirenje krvne osvete, i mi smo išli tamo, verujem da smo postigli uspeh vredan spomena u nekim mestima, ali pošto je postajala ova grupa za pomirenje krvne osvete, naš rad je bio minimalan.

Anita Susuri: Da li ste imali neki drugi angažman osim... osim sindikata, čime ste se bavili tokom ‘90-ih? Kako ste preživeli?

Burhan Kavaja: Moje lični i Azizov angažman u to vreme bila je priprema ove knjige {pokazuje ispred sebe}. Angažovali smo se da imamo što vredniju, tačniju knjigu s beleškama, knjigu koja može danas da koristi vama a i drugima. Mi smo se angažovali u dva ili tri projekta, onaj za procenu prirodnih resursa, ali i na međunarodnom nivou za prezentaciju situacije rudara “Trepče” nakon proterivanja od strane Srbije. To su bile naše stalne obaveze u to vreme, Verujem da smo to uradili sa potpunim, potpunim uspehom.

Bili smo organizovani sa snabdevanjem i organizacijom OVK. Sećam se da je moj sin u to vreme radio u jednoj fabrici za preradu mesa, odvezli smo kamion sa tim konzervama kod OVK u delu Bajgore. I sami smo bili tamo dva ili tri puta, osim što smo ih podržavali, nudili smo im svoju pomoć, posebno u okrugu “Trepče”, zaštitili smo “Trepču” od mogućnosti miniranja ili bombardovanja, jer bi to bio veliki gubitak. I mislim da je našim ličnim sugestijama to postignuto, naravno zahvaljujući njihovoj posvećenosti na prvom mestu.

Anita Susuri: Da li ste tokom celog rata bili ovde?

Burhan Kavaja: Da. Sve vreme.

Anita Susuri: Kako ste prošli...

Burhan Kavaja: Prvo da vam kažem da je postojao jedan spisak, spisak za likvidaciju. Dođe Škeljzen Riza da me traži i ne nađe me, ali kaže onima u kući... tokom rata, rekao je: “Video sam”, plačući {stavlja ruke na oči}, “Burhan je na spisku za likvidaciju”. Od tog trenutka, Aziz i ja smo odlučili da napustimo svoje domove i da odemo. Otišli smo u kuću Dželjalja Spahije, Turčina, i tu smo bili. Međutim, snabdevanje hranom i kretanje, nismo sedeli zatvoreni celo vreme, pa su shvatili da smo tu. I tu nas prijave komšije Srbi.

Dođu jedne noći, noću polome vrata i uđu unutra. Kada su ušli unutra, kažu svojoj komandi: “Ovde su Aziz Abraši i Burhan Kavaja” i bio je još jedan drugi: “Šta da radimo s njima?” Oni se čuju iz radio stanice, kažu im: “*To su velike zveri*”, oni su velike zveri. U smislu da ne treba odmah da nas likvidiraju, ali treba da nas koriste za neku razmenu ili nešto drugo. Tu su nas pretresli, uzeli su nam neke pare koje smo imali, tu su nas opkolili, ili... toliko mnogo, toliko loše da nam nisu dali ni vode da popijemo, sve dok se nije desilo nešto još veće i povukli su se, oni su im rekli: “Morate brzo da dođete, da idete tu i tu, jer se desilo nešto drugo”, neko je pucao u policiji i oni su otišli, oni su otišli, a mi smo malo predahnuli kako kažu, u slobodi. I oslobodili smo se njih.

Anita Susuri: Da li ste se onda udaljili iz te kuće?

Burhan Kavaja: Da, udaljili smo se, onda smo tu ostali jedno tri-četiri dana, i onda sam se ja opet vratio kući. Kući sam imao ženu i jednog sina, jedan sin mi je bio u Tirani, ovaj mlađi, a stariji je imao problema. Imao je mnogo problema i dan danas nosi posledice.

Anita Susuri: Da li je bilo nasilja od strane policije?

Burhan Kavaja: Svašta.

Anita Susuri: Vest o oslobođenju Prištine, kada su ušle trupe NATO-a, da li ste bili... sigurno ste bili tu u Prištini, kako ste to doživeli?

Burhan Kavaja: Da, na početku bombardovanja od strane NATO-a, pravo da ti kažem to je jedno psihološko stanje da ti uvek misliš da će tebe da prođe i neće da te pogode {podiže ruke blizu glave}. Bombardovalo se skroz u blizini, skroz... Da budem iskren, bio sam zadovoljan kad su bombardovani rezervoari benzina i Sekretarijat unutrašnjih poslova i drugi objekti, svi... Ovde sam bio, bio sam tu i kad su ušli Rusi, i bio sam u blizini "Granda" tu, kada su oni ušli sa tenkovima Srbi su počeli da slave, počeli su da pucaju, i to sam doživeo.

Anita Susuri: Šta ste vi mislili kad ste videli Ruse?

Burhan Kavaja: Ja sam imao nekakav osećaj, jer kad je ušao NATO, jedanaest jugoslovensko-ruskih aviona je odletelo s aerodroma Slatina, pobjegli su. Imao sam osećaj da ovde imaju svoje baze. Ali, nisam mislio da će tako brzo stići i promeniti uniforme i oružje. Mislio sam da kad bi bio Džekson³ hladnije krvi, mogao je početi i rat i na taj način nekako počinju oružani konflikti. Na ovoj strani NATO, na onoj strani Rusi i šta da se očekuje za ljude? Da ne kažem za nas u Prištini. Ali, srećom, to se nije desilo.

Anita Susuri: Gospodine Burhane, sada želim da pričamo o posleratnom periodu i vašem angažovanju... Dakle, znam da je "Trepča" bila u jako lošem stanju posle rata i zaposleni su se kasno uključili i nastavili rad. Gde ste vi bili u to vreme i čime ste se bavili?

Burhan Kavaja: 13. juna, imao sam jedan stari auto, uzeo sam ženu i pošao u Stari Trg. 12. juna, NATO trupe su bile stacionirane u Prištini, ja sam 13. juna otišao u Stari Trg. 13. juna su tu bili Marokanci i ja im kažem: "Ja sam došao da posetim 'Trepču', bio sam ovde direktor i hoću da vidim u kakvom je stanju". Rekao je: "Ne možemo da te pustimo". I zvao sam francusku komandu i oni su mi dopustili. Ja sam jedno dugo vreme pokušavao da vratimo "Trepču", imao sam pregovore sa UNMIK-om. Jedan administrator UNMIK-a nam je omogućio da odemo mesec dana i da napravimo jedan izveštaj o "Trepči". Rekao je: "Ja ću vas pustiti kroz prozor, a vi otvorite vrata". I tako se desilo, on nas je pustio.

Ja sam otišao sa timom od 200 ljudi u "Trepču", svi su unapred bili pripremljeni za to šta će da rade. Imali smo nekoliko dana vremena da se spremimo. I otišli smo, počeli, kada smo ulazili unutra KFOR nas je pretresao, a unutra je bio stari eksploziv. Tako se desilo da smo 28 dana bili pod naoružanom kontrolom sa 200 ljudi, posećivali smo rudnik. Tamo smo pronašli tragove silovanja, pronašli smo tragove zlostavljanja, krađa koje smo prijavili i došli su i fotografisali. Nakon što smo pripremili detaljan izveštaj, predali smo ga UNMIK-u i predali smo ga privremenoj vladi. Da li mislite da ga je privremena vlada ikad pogledala? Nije znala ni da pogleda, ni da vidi. UNMIK je proučio tu celu stvar i omogućio nam je da neko vreme nastavimo u jednom delu rudnika.

³ Britanski general-potpukovnik Majkl "Majk" Džekson, komandant KFOR-a.

Bio je najavljen protest, ali naša profesionalna suština je bila da sačuvamo rudnik da ne potone, dakle da ga ne potopi voda, imali smo pet ili šest kubnih metara vode u minuti, što bi moglo da ga potopi. I trebali su nam džakovi kako bi napravili barikadu i javio sam se kod francuskog generala da nam da džakove i neki material da bismo napravili barikadu. On mi je rekao: "Dođi da popričamo". Otišao sam da popričam sa francuskim generalom, sve imam zapisano. Rekao mi je: "Da, ja ću ti dati vojnike, džakove i sve. Ali, od tebe očekujem da zaustaviš proteste". Rekao sam: "Gospodine, ja nemam veze sa protestima, to rade druge jedinice 'Trepče', to što traže da se vrate na posao". Rekao je: "Ja vam kažem, ako hoćete džakove da ne bi rudnik potonuo, zaustavite proteste".

I tu mi je dao do znanja da ja imam uticaj da ih zaustavim, u tom smislu. I ja sam došao i rekao ovima: "Vidite, mi moramo da zaustavimo proteste jer nam trebaju džakovi za rudnik, da zaštitimo rudnik". I to se i dogodilo, oni su mi doneli džakove i zaštitili smo rudnik, dakle kompletno je bio zaštićen, da ne potone jer bi bio uništen. Dakle, to je bila moja delatnost posle rata. Posle sam opet počeo da radim u rudniku. Najveće probleme sam imao sa investicionim fondovima. UNMIK nam je pomogao sa sto hiljada evra za pumpe i rezervne delove za opremu. Sa izuzetnim brojem entuzijasta uspeali smo da pripremimo rudnik za proizvodnju. Ovi su doneli drugu ekipu, zamenili su nas, privremena vlada na čelu sa Tačijem, sklonili su nas i doveli drudge i uspešno su počeli da ga uništavaju.

Anita Susuri: Pomenuli ste i jedan deo koji nismo uspeali da pokrijemo, to je štrajk... drugi štrajk, kad ste vi bili u zatvoru, dakle uhapšeni, čega se sećate i šta ste čuli o tome kako je taj štrajk tekao?

Burhan Kavaja: Bio je to štrajk koji je bio u potpunosti posvećen uhapšenim drugarima, uključujući sve, za njihovo oslobađanje. Štrajk, koji su uspeali da zaustave specijalne jedinice iz Beograda, a prethodno su im dali vruć hleb sa sedativima. Dovedi su ih u teško psihičko stanje, vezali su ih žicama i izbacili. Bio je to štrajk u znak podrške drugovima, kao štrajk solidarnosti sa tim prvim štrajkom. Na neki način, Srbija je učinila isto sa svima njima, koristili su nasilje. Zatim su imenovali tamošnje srpske direktore, nekog Novaka Belića, koji je radio sa svima ostalima, s Bugarima i drugima da uvuče "Trepču" u neracionalno korišćenje sirovina. I sa uništenjem onoga što je danas u krajnje pustom stanju, ali nije i bez zla onih koji i danas uništavaju.

Anita Susuri: Kad se to dešavalo, mislim, kog datuma je održan drugi štrajk, ako otprilike znate?

Burhan Kavaja: Mislim da je bio avgust '90. Ne, bilo je, ne, bilo je pre, bilo je pre... početkom godine kad su nas otpustili, znači bilo je krajem '89.

Anita Susuri: Gospodine Burhane, ako imate za kraj još nešto da dodate...?

Burhan Kavaja: Trenutno se ne sećam. Ali vama hvala na strpljenju...

Korab Krasnići: Imam još jedno pitanje za kraj ako nije problem. S Azizom mi se čini da ste zajedno prošli kroz faze i faze, i na početku ste rekli da ima više od šest godina kako je umro.

Burhan Kavaja: Da.

Korab Krasnići: Kako ste doživeli njegovu smrt??

Burhan Kavaja: Na komemorativnom skupu koji je održan u bioskopu “ABC”, spremio sam jedan *in memoriam* za njega, i kad sam rekao: “Kada me pitaju: ‘Gde ti je Aziz?’ šta da im kažem?” cela je sala počela da plače. Bilo mi je jako teško, nisam bio ovde kada je umro, njegov sin mi je poslao poruku i rekao: “Čika Burhane, tata je umro. Moraćeš da putuješ, čuvaj se.” (priča kroz suze). Mnogo sam teško doživeo njegovu smrt i nedostaje mi i danas.

Anita Susuri: Hvala vam još jednom!

Korab Krasnići: Mnogo vam hvala gospodine Burhane!

Anita Susuri: Hvala!